

Elämää Pirttijärven rannalla 1940-luvulla

Syntymäpaikkani.

Lapsuus ja nuoruuden aika on meille useinkin hyvin herkkää ja muistorikasta aikaa. Vanhemmalla iällä ajatuksen usein palaa noihin aikoihin. Minulle tuo muistorikas aika sijoittuu 1940-luvulle ja 1950-luvun alkuun. Aika usein kultaa noita aikoja, miellyttävät asiat jää ”toivottavasti” parhaiten mieleen.

Kotini Kurjalan torppa oli erotettu omaksi pienviljelystilaksi 1920-luvulla, ukkini Kusti Kallenpoika Korhosen ollessa torpan omistajana. Kusti tuli Kurjalaan torppariksi 1907. 1930-luvulla isännöys tilalla vaihtui isälleni Eino Arvid Korhoselle. Tila oli alun perin 1880-luvulla perustettu Naapurinvaaran Hiltulan, (Nuuskylä No 18 Hiltula) torppa. Paikalla oli todennäköisesti alussa ollut tervanpolttajien majapaikka, sauna? Torppa sijaitsee Pirttijärven pohjoisrannalla lähellä Tenetinvirran niska.

Torpan nimi oli alun perin Karjala, ensimmäisten asukkaidenko mukaan (Reeti ja Pekka Karjalainen?) rippikirjassa 1888. 1890 torpassa asui Reeti Korhonen, vaimonsa Kaisa Sirviön kanssa. Torpan nimi on tällöin vaihtunut Kurjalaksi. Ennen ukkini torpassa oli torpparina myös Eemeli Sipinpoika Korhonen s. 26.6.1862 ja vaimonsa Vappu Heikintytär Korhonen s. 30.3.1845.

Kurjalan nimestä löytyy perimätietoa. Tässä oululaisen sukututkijan Jorma Korhosen kertoma: Suntioukko Antti Antinpoika Korhonen s. 10.12.1827 yöpyi keskeneräisessä torpassa syysmyrskyisen yön (1889?), palelluksissa aamulla matkaa jatkaessa kirjoitti seinään ”Kurjala on nimesi”. Nimi jäi käyttöön ja on yhä. Tuo Antti asui Isoaho nimisessä talossa Naapurinvaaralla ja oli ukkini äidin Reeta Sohvi Korhosen s. 1.12.1846 vanhin veli. Ukkini Kusti muutti Kurjalaan 1906.

Pirttijärvi.

Pirttijärvi on noin kuusi kilometriä pitkä ja reilun kilometrin levyinen pieni järvi Sotkamon kirkonkylän länsipuolella. Pirttijärveen tulee vesireittejä viideltä suunnalta. Pääreitti itään Kuhmoon alkaa Haapaselältä Kiikarusniemen pohjoispuolelta, josta vesireitti vastavirtaan jatkuu Kaitaansalmen kautta itään Kiimasjärvelle ja edelleen Kuhmoon. Vesireitti kaakkoon alkaa Hirvensalmesta mistä päästään Sotkamon eteläpuolella sijaitsevalle Sapsojärvelle ja edelleen kaakkoon Kiantajärvelle ja Maaselkään. Kuhmon- ja maaselänreittien välistä Kirkonkylän halki, päästään kapeiden salmien kautta Sotkamon itäpuolella olevalle pienelle Sotkamo järvelle. Pirttijärven länsipäästä, Tenetinvirran niskalta avautuu vielä pieni vesireitti pohjoiseen ruohikkoiselle Vihtamon lammelle. Reitti jatkuu edelleen pohjoiseen Myllykosken kautta Vihtamonjokea pitkin Autiojärvelle ja edelleen ”vanhaan” Vihtamoon, Jouhtenusjärvelle Kainuun ensimmäisen Korhosen asuinpaikoille. Pirttijärvestä vedet laskevat Tenetinvirran ja Mujehoilun kautta Nuasjärveen ja edelleen Kajaanin voimalaitosten kautta Oulujärveen.

Pirttijärven pohjoisrannalla, Kurjalasta länteen, Vihtamonlammen ja Pirttijärven väliin jää Kiiskiniemi ja sitä vastapäätä salmen toisella puolen Tenetinvirran ”niskalla” on Kantoniemi. Tenetinvirran etelärannalla, Kantoniemeä vasten on Uitonniemi. Kurjalasta itään Pirttijärven ja Haaposelän väliin jää Kiikarusniemi. Järven etelärannalla Kurjalaa vastapäätä on Pirttiniemi ja edelleen itään kirkonkylää kohden Pirtti- ja Sapsojärven välissä on pitkä Hirvenniemi. Hirvenniemeä vastapäätä salmen kirkonkylän puolella on Hirvensaari. Kirkonkylän pohjoisosasta

Pirttijärveen pistää Akkoniemi ja sen jatkeena Raato- ja Ammonsaari. Akkoniemen pohjoispuolella on vielä pieni Eskonsaari.

Pirttijärven ympäristö on vanhaa asuinseutua. Kivikauden löytöjä on alueelta runsaasti ja Kiikarusniemessä ja läheisessä Ammonsaarella on vanha pronssikautinen asuinpaikka. Pitkin Pirttijärven etelärantaa myötäile 1930-luvulla rakennettu rautatie Hirvenniemelle.

Talot Pirttijärven rannalla.

Pirttijärven rantamaiden omistus 1700-luvun alussa jakaantui todennäköisesti Määttälän, Hiltulan, Kiikarusniemen ja Sopalan talojen kesken? 1700-luvulla ja vielä 1800-luvun alkupuolella kaikki nämä talot kuuluivat Alasotkamoon, mutta 1800-luvun loppupuolella Kiikarusniemi ja pohjoisrannan Hiltula siirtyi Nuuskylään.

Määttälän maat sijaitsivat järven länsipäässä, etelärannan Pirttiniemestä, pohjoisrannan Kiiskiniemen ”tyvelle” ja Määttälälle kuului myös suurin osa Vihtamonlammen rantamaista. Määttälä jakaantui 1700-luvun alkupuolella Riivalin ja Mustolan taloiksi. Riivalilla oli kaksi torppaa Pirttijärven pohjoisrannalla Kantoniemessä Kantoniemi ja Kurjalan naapurina Pekkala. Lisäksi Kiiskiniemessä oli pieni asuttava mökki.

Hiltulan maat alkoivat Määttälän maiden itäpuolelta, rajoittuen etelärannalla Hirvensaareen ja Sapsjärveen. Pohjoisrannalla Hiltulan maat alkoivat noin puolen kilometrin kaistana ja jatkuivat laajoina alueina aina Naapurinvaaralle saakka. Onko nämä talot alun perin olleet samaa Hiltulan taloa vai onko ollut kaksi Hiltulaa? Minusta nämä talot ovat samaa Hiltulaa? Pirttijärven etelärannan Hiltula jakaantui myöhemmin Tervon ja Rauramon tiloiksi. Rauramalla oli Hirvenniemellä torpat Leivola ja Hirvola.

Kiikarusniemi kuului saman nimiselle talolle, samoin Ammonsaari, kun taasen nykyiset kirkonkylän maat kuuluivat Sopalan omistukseen. 1940-luvulla Kiikarusniemi oli jakaantunut kahdeksi tilaksi veljesten Hermanni ja Juho Piiraisen kesken ja Kurjalan rajalla oli vielä vanha Kiikarusniemen torppa Käpyniemi ja Kiikarusniemen pohjoispuolella olevassa Koposenlahdessa sijaitsi saman niminen torppa. Torpassa asui Mooses Uurtio vaimonsa Mantan ja monilapsisen lapsikatraan kanssa. Käpyniemessä asuivat Matti ja Anni Mustonen

Asukkaita Pirttijärven rannan taloissa 1940-luvulla.

Kiikarusniemi oli 1940-luvulla jakaantunut kahdeksi taloksi veljesten Hermanni ja Juho Piiraisen kesken. Hermanni ja vaimonsa Hilda Elina olivat kuolleet ja lapset Urho, Väinö, Oiva, Veikko ja tytär Martta isännöivät taloa. Urholla oli vaimona Lempi ja Väinöllä ja Oivalla sisarukset Rauha ja Aino (Huovinen?). Martta avioitui Viljo Kämäräisen kanssa ja he rakensivat oman ”Takapelto” nimisen talon. Väinö ja Rauha rakensivat oman ”Väinölä”-nimisen talon Koposenlahteen. Oiva ja Aino rakensivat talonsa, ”Haapalan” lähemmä niemen kärkeä. Urho ja Lempi taasen rakensivat talonsa Pirttijärveen rannalle kauemmaksi niemen kärjestä. Nuorin veli Veikko taasen jäi vanhan kantatalon liepeille asumaan.

Toinen puoli Kiikarusniemeä oli Juhon Piiraisen ja vaimonsa Elsan omistuksessa. Heillä oli poika Eino ja tytär Vilma. Vilma avioitui Koposenlahden, Mooses Uurtion pojan, Jouko Uurtion kanssa ja he rakensivat oman talon Kiikarusniemelle.

Riivalissa oli myös 1940-luvulla kaksi taloa. Vanhempaa puolta emännöi Jaakko Korhosen leski, Liisa. Liisan kuoltua taloon tulivat (Jaakko?) Korhonen ja vaimonsa ja toiseen päähän taloa Pekka

ja Saimi Pussinen. Riivalin uudempaa puolta emännöi soteleski Anni Juutinen, myöhemmin uudelleen avioituttuaan Itkonen.

Kurjalan naapurissa, Riivalin torpassa ”Pekkalassa” emännöi Kusti Renne Tuomaanpojan leski Hilda os. Hyvönen yhdessä poikiensa Kallen ja Niilon kanssa. Kusti Renne oli aiemmin asunut (ja omistanut?) Riivalissa, mutta joutuiko vaikeuksiin talon pidossa ja sen tähden muuttamaan Pekkalan torppariksi? Hilda taasen oli syntynyt Varpuniemen entisessä pappilassa. Vanhemmat omisti aiemmin Riivalin naapurin Mustolan, mutta papin (Augusti Mömmön) muuttaessa vaihtokaupassa Varpuniemestä Mustolaan tuli Hildan synnyinpaikaksi Varpuniemi. Hildan poika Niilo kuoli äkillisesti heti sodan jälkeen ja Kallesta tuli Pekkalan isäntä. Pekkalan torppa paloi kesähelteellä 1940-luvun lopulla ja Kalle rakensi paikalle uuden talon. Vaimokseen Kalle haki Hokkilan Villen tyttären Toini Väyrysen.

Toisen Riivalin torpan ”Kantoniemen” emäntänä oli Matti Viktor Partasen leski, Kaisa Sohvi Tuomaantytär os. Huotari. Torpassa asuivat myös hänen poikansa Väinö ja Matti. Pojat olivat töissä rautateilla, mutta Matti opiskeli teknillisessä koulussa rakennusmestariksi. Matti oli sitten 1950-luvulla rakennuttamassa mm. Kontiomäki- Paltamo ja Kontiomäki- Ristijärvi maanteitä.

Kiiskiniemessä Riivalin maalla olevassa mökissä asustivat ”susiparina” Nikke Ärväs ja Hilma Korhonen. Nikke teki suutarin töitä ja taisi hallita ”tinurinkin” ammatin. Hilma taasen ansaitsi leipänsä hierojan taidoillaan.

Mustola oli 1940-luvun alussa pappilana, jossa asui tunnetun herännäissaarnaaja Aku Rädyn veli pastori Jafet Rätty. Sotien jälkeen Mustolaan muutti Suojärven siirtolaisia Laurosia ja taisi pappilassa toimia lastenkotikin? Mustolasta pastori Rätty muutti Aino-vaimonsa kanssa kirkonkylälle Akkoniemen Ainolaan. Ainola sai nimensä varmaankin Aino-rouvan mukaan?

Tervo on Mustolan naapuri, vajaan kilometrin päässä Mustolasta kirkolle mennessä. Tervon nimi on aiemmin ollut Hiltula. Tervossa on syntynyt talousmies ja pappi Antti Chydenius. Tervon omisti 1940-luvulla Konsta Heikinpoika Kilpeläinen. Hänellä oli vaimona Aili Sohvi Heikintytär Salmikari. Konstan kuoltua tilan omisti hänen poikansa Veikko, joka avioitui Seppälän maamieskoulun johtajan tyttären Liisa Jolman kanssa. Liisa oli sotien jälkeen perustetun Vuokatin kansakoulun opettajana. Tervon omistuksessa oli laajoja hiekkaharjualueita läheisillä kankailla. Hiekan ja soran myynnin seurauksena kankailla syntyi valtavat soraomontut.

Tervolla oli läheisessä Pirttiniemessä, radan ja rannan välissä iso kaksikerroksinen huvila. Sotien jälkeen huvilassa asui paljon siirtolaisia ja omistus siirtyi Antti Määtälle.

Tervolla oli ollut aiemmin useita torppia, mm. Vihtamonlammen takana Vihtamonkosken lähistöllä ”Myllysauna” ja ”Koskenkorva”. 1940-luvulla nämä torpat eivät olleet enää asuttuja.

Rauramo on Sotkamo-Vuokatti maantien varressa sijaitseva tila lähellä Tervoa. Rauramo on joskus ollut nimismiehen virka-asunto ja kuulunut vanhaan Hiltulan tilaan. 1940-luvulla Rauramossakin asui siirtolaisia.

Rauramolla oli Sapsen rannalla Leivolan torppa ja Hirvenniemen kärjessä Hirvola, jossa oli nahkurinverstas. Leivolassa asui 1940-luvulla Huttusia ja Hirvolan nahkurinverstasta piti Häyrynen Sotkamo-lehden päätoimittajana ollut Sipo Häyrynen lienee yksi talon pojista?

Rauramon talo on nyt purettu ja paikalla on taajaa asutusta. ”Niin muuttuu maailma Eskoseni”.

Työnteko, työt ja työtävät.

Yleisin elinkeino Pirttijärven rantojen taloissa oli pienviljelysvaltainen maatalous. Lisäansioita saatiin talvella metsätöistä. Sotien jälkeen oli myös paljon rakennustöitä, joten kirvesmiehiä muurareita ja muita rakennusalan ammattilaisia ja apumiehiä tarvittiin. Sotien jälkeen Hirvenniemellä toimi saha, joka työllisti, sahaustyössä, puutavaran kuljetuksessa ja lastauksessa. Talojen tarvitsema lauta ja muu sahatavara sahattiin myös Kiikarusniemen Urhon hankkimalla kenttäsahalla. Saha oli Pirttijärven rannassa Urhon talon luona ja sen voimakoneena oli höyrykäyttöinen ”Lokomo”.

Käpyniemen Matti teki sivutöikseen muuraushommia ja Anni oli ”kuppari”. Kiiskiniemen Nikke oli suutari ja Hilma harjoitti hierojan ammattia. Pekkalan Kalle teki kirvesmiehen- ja muita sekätöitä ja Kantoniemen pojat Väinö ja Matti olivat töissä rautateillä. Etelärannan talot olivat vauraampia ja tulivat enemmän toimeen talon tuotoilla. Hirvolan Häyrynen taasen toimi nahkurina ja tarvitsi parkkiaineita nahan käsittelyyn. Parkkiaineita sai puun kuoresta. Veli Reinon kanssa minäkin kuorin keväällä ”nilan” aikaan monet kuusiprosit, kun isä möi prosit Kajaani oy:lle. Kuoret sidottiin kerpuiksi, kuivattiin ja tyynenä kesäaamuna lotjallinen kerppuja kuljetettiin Hirvenniemeen nahkuri Häyrykselle.

Maatalous oli vielä silloin varsin käsityövaltaista ja runsaasti varsinkin kesäisin aikaa ja työtä vaativaa. Karja etsi kesäisin suurelta osin ruokansa metsälaitumilta, tai vanhoilta niityillä. Syksyisin myös heinäpeltojen ”ävärestä” (odelma kasvusto). Riivalilla ja Tervolla oli ollut laajat luonnonniityt Kiiskiniemessä ja Vihtamonlammen takana. Nyt niityt oli laidunmaina, jonne karja vietiin heti keväällä. Laidunmaille oli rakennettu kesänavetat, joissa lypsy ainakin sateella suoritettiin. Kesällä oli tuttu näky, kun aamuin illoin talojen naisväki soui lypsylle. Pian nämä kaukaiset laidunmaat kuitenkin jäivät lampaiden vasikoiden ja muun joutokarjan laitumiksi ja lypsykarjalle tehtiin laitumet talojen lähelle. Kantoniemen Reetan (Partanen) lehmät oli kuitenkin vielä pitkään Riivalin laitumilla Kiiskiniemessä. Kesänavetta sijaitsi lähellä Pekkalan rajaa, täällä Reeta kävi lehmänsä lypsämässä. Reeta oli lapsiystävällinen vanha ihminen ja me ”penskat” kävimme usein hänen luonaan lypsypaikalla. Navetan takana oli myös vanha maatunut lantakasa josta sai hyviä onkilieroja.

Karjanhoito työllisti pääasiassa talojen naisväen, miehille jäi taasen enemmän peltotyöt. Kiireisinä viljan kylvö- ja korjuuaikana, samoin heinäaikana ja perunan istutuksessa ja nostossa kaikki kynnelle kykenevät joutuivat osallistumaan työntekoon. Peltojen kyntö- ja muokkaustyö hoidettiin hevosvetoisilla koneilla, samoin heinän niitto. Viljan niitto taasen suoritettiin pääasiassa viikatteella, tosin rukiin leikkuussa turvauduttiin vielä jopa sirppiin. Ensimmäiset hevosvetoiset haravakoneet ilmaantuivat vuosikymmenen loppupuolella. Ensimmäinen traktorin, ”Ferguson”-merkkisen hankki Eero Lauronen 1950-luvun alkuvuosina.

Viljan puinti oli sotiin asti suoritettu pääasiassa käsipelissä riihipuintina. Heti sotien jälkeen osti isä ”Esa”-merkkisen puimakoneen ja sille voimakoneeksi betrootikäyttöisen maamoottorin. Tämän puimakoneen kanssa isä syksyisin kiersi laajalti lähikylää puimassa talojen viljat. Koneet kuljetettiin talosta toiseen vesiteitse, koska tiet talojen välillä oli lähinnä kinttupolkuja. Kuljetusta varten isä joutui rakentamaan tilavan ”lotjan” joka hyvin kantoi molemmat koneet.

Ennen sotia ja sotien jälkeen raivattiin paljon peltoa. Työ tehtiin pääasiassa käsipelissä, Kuokka, lapio, kanki ja kirves työvälineinä. Myöhemmin tuli kuvaan mukaan Pellonraivaus Oy ja se keltaiset ”Catepillarit”.

Sota-aikana ja vielä sodan jälkeenkin tehtiin paljon talkootyötä. Oli heinä-, perunannosto- ja puimatalkoita. Hevosta lainattiin naapuriin ja muutenkin apua annettiin tarvitsevalle. Työpäivän jälkeen käytiin usein vielä laskemassa verkot järveen ja aamulla ne kokemassa.

Liikkuminen, tiet ja kulkuväylät ja -välineet.

Oulujärveen vesireitti on vanhin kulkuväylä mitä liikkumiseen on käytetty. Reittiä pitkin kulkivat Vienan Karjalaiset sotaretkillään ja ”laukkuryssät” tavaroitaan kauppaamassa. 1700-1800 luvuilla reitillä kulki tervavenet, viemässä tervaporvarille velkansa maksuksi tervaa ja saivat taas velaksi uutta tavaraa paluumatkalle. Tästä velkavankeudesta oli hyvä, entisen kirkkoherran Jaffet Rädyn kirjoitus Sotkamo lehdessä helmikuussa 2012. Pirttijärvestä vesireitti haaraantuu kahtaalle, Kaitaanslmen kautta Kuhmoon ja Sapsojärven kautta Maaselkään, Pieliselle ja Laatokka järvelle. Tuntemattomalle haaraantumiskohta on sotkuinen ja siitä sanotaan Sotkamon nimen tulevan.

Pirttijärvi tarjosi hyvän kulkureitin liikkumiseen ja tavaroiden kuljetukseen, sekä kesällä, että talvella. Pohjoisrannan talojen välillä oli vain kinttupolut, niinpä vesireitit antoivat oivan mahdollisuuden kulkemiseen ja tavaroiden kuljetukseen. Vene oli tavallisen talonpojan kulkuväline. Ensimmäinen venemoottorin seutukunnalle osti Hautalehdon isäntä. Moottori oli ”Vire”-merkkinen perämoottori. Sen voimakas nopea kimeä surina kuului kauaksi tyynenä kesäiltana. Myös isä osti veneeseen ”Kipinä”-merkkisen keskimoottorin. Sen harvahko ”säksätys” erosi selvästi ”Vire” perämoottorin äänestä.

Talvella rekikelin aikaan oli oma hevostalvitiieverkosto. Yksi talvitie kulki Naapurinvaaralta Autiojärven ja Koposenlahden kautta Kiikarusniemeen ja kirkolle. Toinen tuli vesistön vartta Naapurinvaaralta Hokkilaan, Kantoniemeen ja siitä Pirttijärven rantaa seuraten Käpylän kautta maitse Kiikarusniemelle. Kiikarusniemeltä oli sitten viitoitettu tie Sotkamon kirkolle. Yleensä jällä kulkevat osuudet oli viitoitettu, niinpä Tervosta, Mustolasta ja Riivalista oli viitoitettu tie Pirttijärveen yli. Talvella kuljettiin kouluun ja pienemmille asioille suksella, raskaammat kuljetukset hoidettiin hevosella.

Etelärannalla oli 1930-luvulla rakennettu rautatie ja etäämmällä mantereella Sotkamo-Kajaani maantie. Maantiellä oli jo kohtalaisen vilkas linja-auto liikenne. Rautatie erotti Pirttijärvestä pienet lammot, Rauramon-, Tervo- ja Mustolanlammit. Kulkureitti lammille oli kuitenkin turvattu pienen sillan kautta. Sillassa oli kivistä hakatut seinät ja betonista valettu kansi. Siltoja kutsuttiin kansan suussa ”aalloiksi”. Kivet näihin seinämiin louhittiin Kiikarusniemeltä kalliomäestä. Mäkeä on sen jälkeen kutsuttu ”Arkkukallioksi”. Hirvenniemestä maantie jatkui betonisen kaarisillan (Hirvensilta) kautta Hirvensaareen ja edelleen pengerrättyä tienä kirkonkylälle. Tätä osuutta kutsuttiinkin ”Multisillaksi”. Hirvenniemellä oli kylän kauppiaille varastoja, joihin tavaroita kuljettiin rautatien kautta.

22.2.1962 Sotkamo-lehti kertoo; Betoninen Hirvensilta on rakennettu 1924 ja on vain 5 metriä leveä. Silta on tullut ”tiensä päähän” ja sen tilalle rakennetaan uusi leveä nykyaikainen silta.

Posti tuli, joko Vuokatin asemalle tai Sotkamon kirkolle, josta se haettiin sitten kun kerettiin.

Puutavaran uitto ja laivaliikenne.

Matkustajalaivaliikennettä Sotkamon ja Kajaanin välillä oli 1930-luvulla ollut runsaasti, mutta sotien jälkeen liikenne oli loppunut ja linja-autot ja junaliikenne oli korvannut laivat.

Puutavaran kuljetuksessa vesikuljetus eli uitto sen sijaan oli pääasiallisena kuljetusmuotona. Järvillä kuljetus tapahtui irtolautoissa, jossa irrallaan oleva puutavara oli ympäröity ”puupuomilla”. Puomi oli valmistettu pitkistä tukeista, jotka päistään oli rei’itetty ja niistä yhdistetty vahvoilla rautaketjulla pitkäksi tukkiketjuksi, ”puomiksi”. Näillä puomeilla puut oli ympäröity isoiksi satojen kuutioiden lautoiksi. Järvillä hinaajat vetivät lauttoja, mutta virtapaikoissa (esim. Kaitaansalmi ja Tenettinvirta) puomi aukaistiin ja puut kulkivat vapaasti virran mukana. Virran alapuolella puut uudelleen koottiin puomien sisään ja hinaus laivoilla jatkui. Virtapaikkojen rannoille oli juntattu vahvat ja monipuiset uittotolpat, jotka yläpäästään oli kiristetty vahvan rautalenkin sisään. Uittotolpat taas oli yhdistetty rannan suuntaisella yhtenäisellä puomilla. Puut kulkivat nyt hyvin keskivirtaa kahden puomiketjun välissä.

Puutavaran uittoa varten puutavarayhtiöt olivat perustaneet Oulujoen Uitto-yhtiön. Yhtiö huolehti puiden uitosta ja lopuksi puiden lajittelusta, jossa eri yhtiöiden puut eroteltiin toisistaan. Jotta lajittelu onnistui täytyi puut merkata päistään yhtiön merkillä ennen uiton alkua. Hakkuut talvella ja uitto kesällä antoi runsaasti työtä paikkakunnalle. Puutavaran kysyntä heti sotien jälkeen oli vilkasta ja se näkyi myös puutavaran uitossa. Lauttojen hinauksesta Kaitaansalmi – Tenettinvirta välillä huolehti ”Tenetti”-niminen höyrylaiva. Paitsi Tenetti muitakin hinaajia järvellä näkyi, ainakin ”Kiimasjärvi” ja ”Rehja”, jotka hinasivat lauttoja samannimisillä järvillä. Varsinainen hinaus tapahtui siten, että lautta kiinnitettiin hinaajan perässä kelalla olevan pitkän sinkkivaijerin päähän. Laiva ajoi sitten vaijerin pituisen matkan eteenpäin, pudotti keulassa olevat ankkurit pohjaan ja kelasi vaijeri kelalle. Tämä toistu kunnes lautta oli määränpäässä ja taas uutta lautta hakemaan.

Tällä irtouitto menetelmällä puita karkasi lautoista rannalle ja osa vettyi ja upposi pohjaan. Myös puoliksi uponneita puita, joissa toinen pää oli pohjassa ja toinen pinnalla oli runsaasti. Nämä muodostivat vaaran veneilylle, varsinkin kun moottoriveneet yleistyivät.

Pohjaan uponneita puita nostettiin myös ylös pohjasta. Lauttojen seisontapaikoilla oli paikoin niin paljon puita, että nostoa suoritettiin myös avannon kautta talvella. Pitkän riu’un päässä oli terävä haka. Tällä haalla tunnusteltiin pohjaa ja kun puu löytyi haka iskettiin puuhun kiinni ja varovasti irrotettiin pohjasta ja nostettiin avannon kautta jälle. Kesällä ammattilaiset samalla menetelmällä nostivat puita isoihin lotjiin, me keskenkasvuiset pojankoltiaiset veneeseen. Muistan miten nostetusta propsipöllistä maksettiin 5 penniä ja tukkipuusta 40 penniä kappaleelta. Syksyllä uiton päätyttyä tuli uittomiehet isolla porukalla ja keräsi kaikki rannalle ajautuneet puut.

Vapaa-aika.

1940-luvulla ihmisten elämä oli varsin työntäyteistä, vapaa-aikoja oli vähän ja ne käytettiin lähinnä lepäämiseen. Joka kävi vieraalla töissä joutui pyhänsuuteun tekemään rästiin jääneitä kotitöitä. ”Uskovaiset” lopettivat työnteon lauantaina ennen ehtookelloja (18.00) ja kävivät sunnuntaina kirkossa tai luki uskonnollista kirjallisuutta ”kirkkoaikana”. Iltapäivällä voitiin käydä naapurissa porisemassa ja kertomassa kylän kuulumisia. Lapset leikkivät omia leikkejään ja varttuneemmat saattoivat harrastaa urheilua tai muuten hakeutua vastakkaisen sukupuolen seuraan. Mutta kyllä elämä oli aika työntäyteistä lapsesta saakka.

Ennen sotia Pirttijärvellä oli ollut jonkinlainen laulukuo. Kotonani oli tästä kuorosta kuva. Siinä kuoro ”seilasi” isolla veneellä Pirttijärvellä ja veneen laitaan oli kiinnitetty kyltti ”Pirttijärven laulukööri”. Sota-aika kuitenkin lopetti harrastuksen, eikä mutakaan samankaltaisia harrastuksia tilalle ilmaantunut.

1948 oli presidentinvaalit, Urho Kekkonen oli silloin ensikertaa vaaleissa ehdokkaana. Maalaisliitto järjesti tupailtoja ehdokkaansa tukemiseksi. Kantoniemen Väinö ei tainnut olla maalaisliittolainen, mutta hän otti veljeni ja minut 10-12 vuotiaat pojankoltiaiset mukaansa syksyisen pimeänä iltana Naapurinvaaralle, missä tupailta pidettiin. Siellä näin ensimmäisen kerran ”elävät kuvat”.

Karhumäen veljekset suoritti sotien jälkeen lentokoneella ylöisölennätyksiä. Sotkamookin veljekset saapui ja minäkin jostain olin rahaa sen verran kokoon saanut, että koneeseen oli kivuttava, tosin taisi tulla vanhemmilleni yllätyksenä lentoni?

Tässä minun hataran muistini varsaa kerrottuja havaintoja ja muistiinpanoja Pirttijärven ympäristöstä 1940-luvulta. Olisihan sitä vielä muutakin kerrottavaa esm. Miten Käpyniemen Anni lattialuutulla Hokkilan Villen nenän pyyhki, mutta jääköön toiseen kertaan.

Mikkelissä talvella 2012, Martti Korhonen.